

Vicente LLEDÓ-GUILLEM

The Making of Catalan Linguistic Identity in Medieval and Early Modern Times

Cham: Palgrave Macmillan, 2018, VIII + 250 p.

The Making of Catalan Linguistic Identity proposa estudiar la història social del català amb un nou enfocament. Cerca d'explicar com les relacions entre l'occità i el català, a la primera part (cap. 2-4), i entre el català i el castellà, a la segona part (cap. 5-6), configuren una identitat lingüística entre els segles XIV i XVI. I es basa en l'anàlisi d'alguns textos –episodis de les cròniques de Ramon Muntaner i Bernat Desclot, les traduccions castellanques d'Ausiàs March, un sonet de Jaume Orts– que no han estat analitzats des d'un punt de vista lingüístic. L'anàlisi es fonamenta en un marc teòric nou que parteix de l'antropologia lingüística, la postfilologia, la distinció entre *anonymity* i autenticitat i la constatació que els límits de les llengües romàniques són, segons l'autor, sobretot, producte del context sociopolític.

La primera part del llibre defensa dues tesis bàsiques: a) el català projectava el poder de la Corona d'Aragó a la Mediterrània i, en tant que la Corona era independent, la llengua també ho era; i b) existeix un continuïtat occitanocatalà que legitima tant la unitat del Casal d'Aragó com la superioritat de la dinastia catalana sobre la noblesa aragonesa.

La primera tesi es desenvolupa al llarg del capítol 2 i es basa en la relació que Bernat Desclot fa de la batalla de Castellamare (1284). Aquest episodi és rellevant, lingüísticament, perquè els francesos, que no entenen el català, perden la batalla en no comprendre el mot *esfondrada*. D'aquí l'autor infereix que el català ja no és una llengua neutral com ho havia estat l'occità, sinó que és la llengua de poder de la Mediterrània, en una maniobra que «redifines the linguistic map of the Mediterranean» (p. 37).

La segona tesi es desenvolupa al llarg dels capítols 3 i 4. El primer analitza el *Sermó* que inclou Muntaner a la crònica; l'autor justifica que el text sigui en occità perquè aquesta llengua té més *anonymity* que el català i, per tant, pot representar els interessos no només dels catalans, sinó també de llurs aliats. Alhora, el fet que el *Sermó* sigui en occità serveix «as an exaltation not only of the Crown of Aragon, but also of the House of Barcelona-Aragon» (p. 53), car interpel·la també Jaume II de Mallorca i Frederic III de Sicília.

El capítol 4 se centra en la descripció que fa Muntaner de la cerimònia de coronació d'Alfons el Benigne (1328) a Saragossa; l'autor hi analitza l'occità i el català no pas com a dues llengües independents, sinó com a dues varietats d'un mateix tot que conviuen en diglòssia. Aquest bloc occitanocatalà representaria el poder de la

monarquia i dels comerciants catalans, per contraposició a l'aragonès, que s'identifica amb la noblesa que limitava el poder reial.

La segona part del llibre se centra en el paper del català i de l'occità en la construcció de l'Imperi Espanyol. Al capítol 5, s'hi explica com les traduccions i els comentaris castellans d'Ausiàs March poden donar suport tant a una idea de continuïtat del català des de l'Edat Mitjana com a la interpretació que March escrivia en llemosí, una llengua arcaica que hauria donat lloc a l'occità al nord dels Pirineus –i aquí val la pena destacar que l'autor, sistemàticament, s'hi refereix com a «South of France» (pàssim), encara que no pas tota l'àrea occitana en formava part– i al català al sud. Mentre que la primera idea permetria concebre un imperi menys centralista lingüísticament, la segona avalaria la superioritat de l'espanyol, llengua amb més *anonymity* que no pas el suposat llemosí.

El darrer capítol analitza un sonet de 1600 de Jaume Orts que es pot llegir tant en català –de fet, valencià apitxat– com en castellà, i es converteix, de facto, en una apologia de l'apitxat. Sense arribar a defensar mai posicions secessionistes, Lledó-Guillem argumenta que aquest subdialecte –no debades el més castellanitzat al segle XVII– s'apropa a una idea de mixtura que permetria (re)dotar la llengua catalana d'una *anonymity* que l'espanyol monopolitzava. Però, en contra de l'autor, ¿no es podria entendre que la mixtura i l'apitxat, que permeten el joc de llegir en dues llengües, demostren un procés de substitució lingüística? Si fos així –i no sembla pas una idea escabellada– la *mixtura* duria, inevitablement, a la dissolució del català dins una llengua, ja aleshores, més poderosa políticament.

A la conclusió, l'autor reivindica la metodologia proposada com una oportunitat per obrir nous horitzons a la filologia, disciplina que cal entendre, segons ell, com a estudi de la història cultural i intel·lectual. Alhora, convida a investigar amb textos que, com els que ha emprat, no s'hagin tingut en compte des del marc teòric que proposa.

Cal felicitar l'autor per la proposta d'innovació, tant metodològica com epistemològica, que proposa i que representa nous reptes intel·lectuals a la filologia. Tanmateix, és inevitable de fer notar alguns punts no prou ben resolts.

Primerament, el llibre se centra en la història del català, però les fronteres polítiques i referencials corresponen a les actuals, i, generalment, des d'una òptica massa hispanocentrista. En segon lloc, semblaria que falta una millor justificació de la tria de textos; a vegades –especialment al capítol 6– hom té la sensació que la tria és capriciosa i respon als interessos o a les necessitats de la tesi, és a dir, que més que no pas un mètode deductiu s'utilitza un mètode inductiu: a partir de la tesi que es vol defensar se selecciona el(s) text(s) que millor la sustenten. En cap cas, però, són crítiques que puguin representar una esmena a la totalitat del llibre.

Eloi Bellés

Universitat de Barcelona